Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 3 (190) Вільня, Субота 23 сакавіка 1929 г. Год V.

Сялянская Ніва

Няхай жыве Беларускі Народ!
Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ: [illegible]
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — [illegible] зл., на шесьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Апвата надрукаванага [illegible] ад Рэдакцыі.

АДРЭС Рэдакцыі і адміністрацыі газ. „Сялянская Ніва": Вільня, Завальная вуліца, 7, кв. 8. (Wilno, Zawalna 7—8).

На сьвяткаваньне.

Кожны народ мае сваю гісторыю, а ў ёй такія мамэнты, якія зьяўляюцца для яго асабліва выдатнымі. Калі датасаваць гэта да нашага Беларускага Народу, дык мамэнтам асаблівага значэньня ёсьць для яго дзень 25 сакавіка 1918 года.

Тысяча гадоў таму назад, пачалася гісторыя Беларускага Народу. Гэтая гісторыя запісала на свае вечныя старонкі Беларускі Народ як Народ, які меў сваю дзяржаву і кіраваўся сам сабою жывучы паводле сваіх, ім самым устаноўленых правоў і законаў. На працягу некалькі стагодзьдзяў Беларускі Народ шмат-чаго перажыў, зьмяняючы некалькі разоў гаспадарственны лад сваей дзяржавы. У вечнай кнізе гісторыі чытаем мы аб тым, што была беларуская дзяржава з цэнтрам у Полацку, пасьля была ў аб'яднаньні з Літвою, нарэшце з Польшчаю, не перастаючы быць самастойнаю, незалежнаю...

1569 год стаўся тым годам, калі Беларускі Народ утраціў дзяржаўвую незалежнасьць. Шляхта, якая тагды фактычна кіравала дзяржаваю, паддалася польскаму гаспадарству.

На канчатку восемнаццатага стагодзьдзя была падзелена Польшча: Беларускі Народ падпаў тагды пад уладу ўсходняга суседа.

Дзякуючы таму, што развалілася Расея — турма народаў, як яе называлі, зьявіўся золак надзеі на адбудаваньне беларускай дзяржаўнасьці. Вынікам гэтага сталася тое, што Беларускі Народ 25 сакавіка 1918 г. абвясьціў сваю старонку незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікай. Вось чаму, гэты мамэнт нашай гісторыі і зьяўляецца мамэнтам асаблівага значэньня! Вось чаму, мы з таго часу кожны год сьвяткуем гэты вялікі для нас дзень, сьвяткуем—як найвялікшае сьвята!...

Праўда, тыя падзеі, якія дапамаглі абвясьціць незалежнасьць, гэтак павярнуліся, што Беларускі Народ ня змог утрымаць сваю незалежнасьць дзяржавы, але-ж астаўся Ідэал, які, як шлях паказваючая зорачка, сьвеціць нам у нашым жыцьці, у нашым змаганьні за асягненьне нашых жаданьняў. На гэтае зьдзейсьненьне маюцца ўжо паважныя дадзеныя.

Калі да 1569 года дзяржаваю кіравала шляхта, дык у 1918 годзе абвяшчала незалежнасьць тая сярмяжная працоўная маса, якая зьяўляецца не аднэй нейкай клясай, а запраўдным Народам. І калі ў 1918 годзе гэтая маса ня мела ў сабе сілы, калі мо' псыхалёгічна яна была яшчэ ня цьвёрда пранікнута жаданьнем уласнай дзяржаўнасьці, дык гэтыя адзінаццаць гадоў шмат-чаго зьмянілі на лепшае.

Чужацкае панаваньне над Беларускім Народам дало яму вялікую шкоду. Гэтае панаваньне адцягнула ад нас некаторыя клясы, насадзіла сярод нас прышлы элемэнт, які стараўся прышчапляць Беларусам чужацкую культуру, а ў выніку ўсяго, не асягнуўшы мэты цалком, гэты чужацкі элемэнт, часткава раскалоў, часткава скрывіў беларускі народны арганізм. Усе гэта мы вельмі адчуваем на сабе самых у сучаснасьці!.. Але-ж шчасьце ў тым, што адчуваем, бо гэтае адчуваньне зьяўляецца тым дзейнікам, які вымагае ад нас вышукваньня спосабу да направы адхіленьняў, да залячэньня ранаў заданых Беларускаму Народу ў ліхую пару.

Сучаснасьць не спрыяе нам, але-ж на перакор ёй, Беларускі Народ адраджаецца імкнучыся зайняць належнае яму месца. Кожны год сьвяткуючы 25 сакавіка Беларускі Народ паказвае сваю жыцьцёвасьць і заяўляе гэтым самым аб тым, што свайго Ідэалу не выракаецца, а ўсесільна імкнецца да яго асягненьня і зьдзейсьненьня. Імкненьне гэтае ахопвае большы і шырэйшы кругазор, уцягваючы ўсю народную масу пад нацыянальны сьцяг Беларускага працоўнага Народу.

І мы глыбока верым, што ў недалёкай будучыні Беларускі Народ, асягне свае мэты і займе пачэснае месца як сярод суседзяў, так і наагул між усіх народаў.

Сьвяткаваньне 11-тых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі, адбудзецца ў нядзелю дня 24. III. с. г.

ПАРАДАК СЬВЯТКАВАНЬНЯ:

1. У 10 гадз. рана ўрачыстае набажэнства ў касьцеле сьв. Мікалая (Вільня, зав. сьв Мікалая 8);
2. У 13 гадз. урачысты малебен у царкве Сьв.-Троіцкага манастыра (Вострабрамская 9);
3. У гадз. 19—Сьяточная акадэмія (рэфэрат пасла грам. Альбіна Стэповіча, хор пад кіраўніцтвам грам. Мацьвійца і інш.) ў салі парахвіяльнага дому пры касьцеле сьв. Мікалая (Вільня, зав. сьв. Мікалая 8).

Беларускі
Нацыянальны Камітэт
у Вільні,

Нарыс аб беларускай сучаснасьці.

У сувязі са сьвяткаваньнем адзінаццатых угодкаў абвяшчэньня Беларускай Народнай Рэспублікі 25 сакавіка 1918 года, хочацца паднясьці чытачом „Сял. Нівы" гэты кароткі нарыс аб беларускай сучаснасьці і азнаёміць іх з тым цяжкім палажэньнем, у якім знаходзіцца Беларускі Народ, як у сябе на Бацькаўшчыне також і на чужыне.

Нарыс хочацца распачаць адтульдзе бліжэй да нас, г. зн. ад Заходняй Беларусі, якая знаходзіцца пад Польшчай. На абшарах Заходняй Беларусі густою масаю, пераважна вясковага люду, жыве сярэдняю лічбаю $2^1/_2$ мільёны Беларусаў. Дасканальнага аблічэньня беларускага жыхарства няма, а тыя дадзеныя, якія маюць афіцыяльныя установы не вытрымоўваюць ніякай крытыкі. Нават некаторыя польскія колы адкідаюць той сьпіс жыхарства, які дакананы быў зараз пасьля далучэньня Зах. Беларусі да Польшчы. Паводле-ж польскага сьпісу Беларусаў ёсьць толькі 1 мільён 40 тысяч чалавек.

Правовае палажэньне Беларускага Народу адзначана міжнародным трактатам аб ахове правоў нацыянальных меншасьцяў, рыскім трактатам 1920 г. падпісаным між Польшчаю і сав. Расеяй і польскай канстытуцыяй.

Трактаты гавораць аб тым, што Беларусы ў Зах. Беларусі маюць поўнае права на разьвіцьцё свaей культуры і захаваньне сваей нацыянальнай прыналежнасьці. Польская-ж канстытуцыя гавора аб тым, што Беларусы зьяўляюцца роўнапраўнымі грамадзянамі польскай дзяржавы. Усё гэта гавора за тое, што Беларусы павінна мець свае школы, самаўрады, павінна быць прыйманымі на дзяржаўную службу і наагул карыстацца ўсім тым, чым карыстаецца паляк. Як робіцца гэта на практыцы Беларускі Народ ведае добра, дык пісаць аб гэтым ня будзем. Кожны Беларус зьяўляецца жывым сьведкаю таго, як пераходзіла беларуская зямелька ў рукі вайсковых асаднікаў, а цяпер пераходзіць да цывільніх каляністых выхадцаў з караной Польшчы. Гэтыя, выхадцы пры дапамозе банкаў ды іншых польскіх установаў, засяляюць зямлю на Беларусі, тагды, калі беларускае сялянства, задыхаецца на сваіх маленькіх і вузенькіх загонах. Беларускае сялянства неяк ня можа выкарыстаць тых магчымасьцяў, якімі карыстаюцца каляністыя: рэч ясная, што гэта не залежыць ад беларускага сялянства — на гэта ёсьць іншыя прычыны, аб якіх гаварыць нельга.

Ад гэтага, у вышэйшай ступені, сумнага і нязьмерна цяжкога палажэньня Беларускага Народу ў Заходняй Беларусі пяройдзем на ўсход і заглянем на тое, што ёсьць там.

У аднэй частцы Усходняй Беларусі жыве 4 мільёны Беларусаў. Гэтая частка Беларусі фармальна лічыцца Беларускай Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікай. У Менску ёсьць Рада Народных Камісараў (міністраў) і Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Рады (нешта, быццам, Сойм). Гэтыя вось установы зьяўляюцца вышэйшаю выканаўчай уладай савецкай Беларусі: кіруючаю-ж ці заканадаўчай уладаю зьяўляецца савецкі урад у Маскве.

У гэтай частцы Беларусі, ёсьць вялікая лічба пачаткавых школаў, якія называюцца беларускімі; ёсьць Беларускі Унівэрсытэт (хоць лекцыі чытаюцца, пераважна, парасейску), а апошнімі часамі заснавана нават і Акадэмія Навук.

Як там вырашана зямельнае пытаньне нам добра ня ведама. Адно толькі можам адзначаць, што асаднікаў і каляністых з іншых краінаў там няма. Праўда, надзяляюць зямлёю жыдоў — жыхараў Беларусі. Гэта ня было-б дзіўным, калі-б ня тое, што Беларусы з нястачы зямлі на Беларусі выяжджаюць у Сібір.

Дык ці ня лепш было-б адпраўляць туды жыдоў. Гэта было-б лепш дзеля таго, што ўсяроўна каляністым тут ці там трэба распачынаць гаспадараваньне нанова, а Беларусы, калі выеджжаюць, дык мусяць ліквідаваць гаспадарку на месьце, што зьвязана з некаторымі перашкодамі і натугамі.

Другая частка Усходняй Беларусі знаходзіцца і адміністрацыйна падпарадкавана маскоўскаму цэнтру. Гэта тым горш для Беларусаў, што там праводзіцца русыфікацыя. Калі ў першай частцы савецкая ўлада, быццам, імкнецца да таго, каб уводзіць беларускую мову ўва ўсе грамадзкія і дзяржаўныя установы, дык там, у тэй другой частцы, наадварот, без ніякіх засьцярогаў трымаецца расейшчына. Адносна-ж гаспадарчага палажэньня, дык як тут так і там усё роўна. Дзеля таго, што гаспадарчае палажэньне Беларусаў там на ўсходзе нам дакладна ня ведама, дык падрабязна разглядаць яго мы ня будзем: толькі-ж адзначым, што тыя весткі, якія чытаем мы ў сав. газэтах, дык ня вельмі прыемныя. Чуецца там жальба і нараканьні на цяжкі лёс і бядотнасьць: якія таму прычыны—казаць ня будзем.

Астаецца яшчэ адна частка Беларусі — гэта частка Беларусі пад Латвіяй. Там, паводле латвійскай урадавай статыстыкі, ёсьць 38 тысяч Беларусаў (фактычна ў некалькі разоў больш). Гэтыя 38 тысяч маюць 37 беларускіх пачаткавых школаў, адну гімназію, а пры міністэрстве асьветы, беларускі аддзел. Кіруюцца школы Беларусамі. Правовае і гаспадарчае палажэньне Беларусаў пад Латвіяй, мо' і не ідэальнае, аднакжа раўняць з тым палажэньнем у якім знаходзімся мы, не прыходзіцца. Ведаем добра, што беларускі тэатр у Латвіі атрымоўвае грашовую дапамогу. Ці-ж маем нешта падобнае мы ў Заходняй Беларусі?

Беларуская эміграцыя знаходзіцца, пераважна, ў Амэрыцы і Чэхаславакіі. У Амэрыку шмат Беларусаў, шукаючы працы, выехала перад вайною. Меншая частка апынулася там тагды, калі, сьціснутая з двох бакоў, маладая беларуская дзяржава здушана была ворагамі. Людзі, якія не згадзіліся астацца пад чужацкім панаваньнем на Бацькаўшчыне выехалі заграніцу. „Ня было-б шчасьця ды няшчасьце памагло" — гавораць іншы раз людзі. Можа гэтая прыказка апраўдае сябе і ў адносінах да беларускай эміграцыі. Гэтыя эміграпты не перастаюць працаваць і заграніцаю, дзе можна, яны ўсімі спосабамі стараюцца азнаёміць другія народы з беларускай ідэяй і зацікавіць іх Беларускім Народам.

У мінулым годзе ў Амэрыцы адбываліся выбары прэзыдэнта. Беларусы так-жа не асталіся там бязьдзейнымі. Яны прымкнулі да дэмократычнага кандыдата і падтрымоўвалі яго. Нажаль, кандыдат гэты не прайшоў. Аднак-жа самы ўдзел Беларусаў у выбарах гавора за тое, што частка амэрыканскага грамадзянства азнаёмілася з беларускім пытаньнем.

Беларусы, бяручы ўдзел у амэрыканскіх выбарах, выдалі газэту „Беларуская Трыбуна." Як відаць з гэтай газэты, дык праца амэрыканскіх Беларусаў варта ўвагі: яна дае надзеі на вялікшы размах. Хто ведае: ці Беларусы не асягнуць у Амэрыцы тое, што асягнулі, у сваім часе, палякі?

На чале эміграцыі ў Амэрыцы знаходзіцца выдатны беларускі дзеяч, старшыня першага беларускага ўраду, Язэп Варонка, а також гр. Ан. Чарапук, кс. Тарасэвіч і некаторыя сьведамыя Беларусы.

У Чэхаславацыі знаходзіцца некалькі дзесяткаў беларускіх студэнтаў, якія выехалі на чужыну здабываць вышэйшую асьвету дзеля таго, што на Бацькаўшчыне гэта ім было не магчымым. Беларускае студэнства ў Чэхаславацыі згуртавана ў студэнскі саюз, які ўходзіць у сусьветнае аб'яднаньне студэнскіх арганізацыяў.

Вось як прадстаўляецца беларуская сучаснасьць выяўленная гэтым кароткім нарысам!...

Як вынікае з усяго вышэй паданага, дык яна — гэтая сучаснасьць — зьяўляецца для нас вельмі благою... А гэта гавора аб тым, што нам, Беларусам трэба і далей — дый яшчэ з большай энэргіяй — працаваць і змагацца за лепшую будучыну нашай Бацькаўшчыны.

ВОКАМ ПА СЬВЕЦЕ.

III.

Ужо месяц як Троцкі выгнаны з Расеі сядзіць у Канстантынопале ў Турцыі і піша — у буржуазныя газэты стацьці аб палажэньні ў Расеі і просьбы да шмат-якіх дзяржаваў, каб далі дазвол яму на жыцьцё. Амэрыканскія газэты за стацьці заплацілі ўжо Троцкаму пяць тысяч даляраў, але-ж яшчэ ніхто ня даў яму дазволу на тое, каб ён мог дзе прытуліць сваю галаву пасьля выгнаньня з таго царства, якое сам гэтак старанна тварыў. Хто такі Троцкі і чаму яго спаткаў гэтакі трагічны лёс?

— Троцкі — стары рэвалюцыянер. Да 1917 года ён быў на выгнаньні: у 1917 годзе Троцкі вярнуўся ў Расею і як правая рука Леніна пачаў працаваць над паглыбленьнем рэвалюцыі. У часе бальшавіцкага паўстаньня ў ліпені 1917 года, тагды калі Ленін і Зіноўеў недзе схаваліся, Троцкі быў арыштаваны. Калі-ж паўстаньне Керанскі здушыў, думаючы, што яно ўжо паўтарыцца ня можа, дык Троцкі быў звольнены з-пад арышту.

Перад самым захопам бальшавікамі ўлады Троцкі стаўся ўжо старшынёю Петраградзкага савету рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў.

Калі-ж бальшавікі захапілі ўладу, дык Троцкі стаў камісарам заграничных спраў. Гэта ён быў дэлегатам у Берасьці, дзе вяліся перагаворы аб міры з немцамі. Гэта ён адмовіўшыся падпісаць мір і абвясьціўшы, што бальшавікі ня хочуць ваяваць, але-ж ня хочуць і падпісаць крыўднага міру, калі немцы пачалі рухацца на Петраград і Маскву, стаўся камісарам ваенных спраў і пачаў арганізаваць чырвоную армію. Дык і справядліва пасьля называлі яго першым красаармейцам!.,. Ад таго часу Троцкі быў важнаю пружынаю ў савецкай дзяржаве: ён кіраваў галоўным дзейнікам яе — гэта знача — войскам. Разам з Карлам Марксам і Леніным неадлучна і партрэт Троцкага ўпрыгожваў савецкія ўстановы. Быў, так сказаць, трэйцяю асобаю камуністычнай тройкі. Вось чаму і дзіўна цяпер, калі Троцкі зьляцеў з высокага становішча і папаў — перш — на высылку ў Сібір, а пасьля на выгнаньне за граніцу.

Сталася ўсё гэта таму, што на грунце шуканьня палепшаньня сучаснага палажэньня ў савецкай дзяржаве між камуністымі паўсталі разыходжаньні ў паглядах. Разыходжаньні выклікалі рознаякія арыентацыі і нахілы, а ў рэзультаце — некалькі сот камуністых — з аднаго нахілу па воле другога — апынулася ў Сібіры, правадыр-жа на выгнаньні.

Сярод нашых чытачоў, якія ідэалізуюць сучасны лад у Расеі і хочуць відзець там толькі добрае, гэтае асьвятленьне справы можа выклікаць расчараваньне і нездаваленьне. Аднак-жа мусім адзначыць, што ўсё тое, што тут апісана — ёсьць факт, а проці факту нічога не зробіш.

Не ўдаючыся глыбока ў разважаньні над тым, што робіцца ў Расеі — у бальшавіцкім царстве — хочацца адзначыць, што чалавечым жыцьцём запраўды кіруе нейкі таемны лёс. Бо, як-жа іначай?!

— Троцкі, а з ім і многа іншых, змагаліся з царскаю ўладаю і, перамогшы яе стварылі новы лад, а новы лад наладзіў іх ізноў з паваротам. І калі тады Троцкі знаходзіў месца на сьвеце, дык цяпер ніхто ня хоча прыняць Троцкага! Турцыя дазволіла яму жыць толькі да траўня месяца гэт. году.

Гэтак вось дзеецца сярод камуністых, а як-жа сярод буржуазіі?

— Далёка ад нас; на другой палове зямлі, 4 г. сакавіка адбылася зьмена прэзыдэнта. На месца Куліджа гаспадаром Белага Дому ў Вашынгтоне, сталіцы злучаных Штатаў Паўночнае Амэрыкі, стаўся Гувэр. Як відзім, дык у прозьвішчы ёсьць розьніца, аднак-жа на факце бадай што нічога не зьмянілася, бо новы прэзыдэнт Гувэр належыць да тэй самай партыі што і Кулідж, дык і ясна, што праграма астанецца тая самая. У гэткіх выпадках можа быць толькі іншы падход да справы, іншая тактыка, але-ж ня мэта.

Злучаныя Штаты Паўночнай Амэрыкі зьяўляюцца цяпер самай багатай дзяржавай на зямлі. Амэрыканскія банкіры амаль-што ўсяму сьвету пазычаюць грошы і нялітасьціва з усіх сваіх даўжнікоў сьцягваюць высокія працэнты, над тымі, якія, зьяўляюцца, па іх думцы, ня пэўнымі, яны паставілі сваіх кантралёраў. Дзеля таго-ж, што эканоміка зьяўляецца, галоўным дзейнікам у чалавечым і міжнародным жыцьці, дык ясна, што Амэрыка, як уладар найвялікшага багацьця зьяўляецца, так ці іначай, кіраўніком усяго сьвету.

Вось чаму і было-б — шмат для каго — пажаданым, каб ня Гувер, а нехта іншы — чалавек з адменным сьветаглядам — кіраваў Амэрыкай. Але-ж відаць, што сучасны лад у Амэрыцы зьяўляецца найбольш падыходным для амэрыканскіх грамадзян, калі яны сваімі галасамі даручылі — не таму іншаму, — а гэтаму Гувэру кіраўніцтва іх справамі.

Як-жа кіруюць справамі амэрыканскія прэзыдэнты?

— Адыходзячы ад прэзыдэнцкай улады Кулідж сказаў, што ён кіраваў усе сілы дзяржавы на тое, каб сьцягаць, як-мага, больш багацьця ў Амэрыку. Прыходзячы да ўлады сказаў і Гувэр, што ён будзе так-жа імкнуцца да таго, каб Амэрыка багацела, ды каб у Амэрыцы запэўніць кожнаму грамадзяніну мінімум дабрабыту. Праўда, што прэзыдэнты і ўладары іншых дзяржаваў гавораць тое самае, але-ж неяк ім гэта не ўдаецца...

Аднак-жа трэба сказаць, што і ў Амэрыцы ня ўсім і не заўсёды добра.

Газэты прыносяць весткі, што ў Амэрыцы паўтара мільёна работнікаў працуюць на тыдзень толькі тры дні, г. зн., што яны зарабляюць толькі палову таго, што можна зарабіць нармальна. Мільён безработных кожнага месяца надарэмна абівае парогі амэрыканскіх фабрыкаў. Агульна-сусьветная праява — безработцьце, як відзім, даходзіць і да Амэрыкі. А калі ёсьць безработцьце, дык ёсьць бяда і голад. Праўда не мільён, а нешта сорак тысяч, ёсьць там мільянераў, а некалькі чалавек уладаюць і мільярдамі... Гэта сьведчыць аб тым, што і ў Амэрыцы ня зусім упарадкавана жыцьцё, бо адзін мае мільёны, а другі ня мае дзе зарабіць на жыцьцё сёньняшняго дня.

Мы ня будзем гаварыць аб іншых дзяржавах, дзе дзяржаўны, грамадзка-гаспадарчы і эканамічна-сацыяльны лад не адпаведае ня крайне радыкальнаму, якім зьяўляецца савецкі лад у Расеі, ня фантастычна-капіталістычнаму, які прадстаўляе Амэрыка. Але-ж хочацца адзначыць той непарадак, тое безладзьдзе, якое пануе на сьвеце ў міжчалавечых адносінах, якога ня могуць паканаць ні амэрыканскія капіталістыя, ні эўрапэйскія буржуі, ні пралетарская дыктатура.

На астатку хачу пазнаёміць чытачоў з цікаваю зьяваю.. Польскія газэты падалі вестку аб тым, што ў Польшчы адбыўся першы судовы працэс у выніку чаго акружны суд у Тарнове каля Кракова асудзіў маладога чалавека на 5 гадоў катаржнага вастрогу за прыналежнасьць да анархістых.

Хочацца сказаць некалькі слоў аб анархізьме, але-ж, прызнацца баюся... Дык і трэба кончыць.

Зыркі.

Што дзеецца ў сьвеце.

Мяцеж у Мэксыцы.

У Мэксыцы ген. Сіман Агуррэ падняў ваенны бунт проці ўраду. Мяцежнікі перш мелі пасьпех, але-ж пасьля пацярпелі няўдачу. Урадавае войска разьбіла мяцежнікаў, а павадыра — ген. С. Агуррэ захапіла ў няволю і расстраляла. Цяпер асталіся толькі дробныя дружыны мяцежнікаў, якія ўрадавае войска вылаўлівае і зьнішчажае.

Мэксыка знаходзіцца ў Амэрыцы: яна мяжуецца са Злучанымі Штатамі Паўночнай Амэрыкі. Аднак-жа ня гледзячы на блізкае суседзтва, Мэксыка не навучылася ўпарадкаваць сваю дзяржаву гэтак як Злучаныя Штаты.

У Мэксыцы вельмі часта паўстаюць — большыя ці меншыя — бунты і рэвалюцыі: унутраная вайна там амаль-што ніколі не сьціхае.

Вайна ў Афганістане.

Газэты падаюць весткі аб тым, што ў Афганістане ізноў аджыла ваенная дзейнасьць, якая была заціхшы на месяц, на час магамэтанскага посту. Войска Аманулы заняло горад блізка ад Кабула — сталіцы Афганістана. Аманула гэты горад выкарыстае як базу для сваіх ваенных апэрацыяў.

Аманула стараецца акружыць Кабул і змусіць свайго праціўніка Хабібула здацца.

Паводка.

Пасьля марозаў, якія натварылі многа бяды, цяпер зьявілася новае няшчасьце. У шмат-якіх мясцовасьцях вада выклікае гэтыя няшчасьці. Ад таяньня сьнегу вада прыбывае ў рэках гэтак, што выліваецца за берагі, залівае нізіны, робячы гэтым шмат зьнішчэньня і руіны.

У м. Філіпопаль (Баўгарыя) вада разбурыла 50 дамоў; у м. Эльба (ў Амэрыцы) затанула 200 чалавек.

Ліга Нацыяў і нацыянальныя меншасьці.

На сьвеце ёсьць адна установа, якая называецца — Ліга Нацыяў, азначае гэта на нашай мове — Саюз Народаў. Здаецца, гэтакі спрытны назоў гэтай установе прыдумаў Вільсон — б. амэрыканскі прэзыдэнт. Спрытны гэты назоў дзеля таго, што ў запраўднасьці тая Ліга Нацыяў ня зьяўляецца саюзам народаў. Гэта ёсьць саюз дзяржаваў. Але-ж ведама, што ў дзяржаве ёсьць часам не адзін народ, а некалькі, дык ясна, што з іх нейкі зьяўляецца большасьцю, а некаторыя меншасьцю. Напрыклад, у Польшчы: Палякаў ёсьць 17 мільёнаў, а рэшта жыхарства лічбаю 13 мільёнаў складаюць: Беларусы, украінцы, немцы, жыды, літвіны і інш. Дык і зразумела, што ў гэтакім выпадку да Лігі Нацыяў уходзіць толькі той народ які складае большасьць, а рэшта, г. зв. меншасьць знаходзіцца толькі пад апекаю тэй Лігі Нацыяў. Але-ж гэтая апека зьяўляецца вельмі благою, бо Лігу Нацыяў завальваюць жалабамі нац. меншасьці на пануючую большасьць. Уся-ж працадура з падачай жалабаў знаходзілася вельмі ў непарадку, а справа аховы правоў нац. меншасьцяў стала на фальшывым шляху. Ліга Нацыяў ахоўвала правы гэтак, што дазваляла большасьці, каб яна нац. меншасьці хутчэй асімілявала, г. зн. каб меншасьць зьліць з большасьцю.

Дзеля таго, што нац. меншасьцяў у Эўропе налічваецца 45 мільёнаў, якія маюць свой саюз, а знача маюць сілу, якую ня раз ужо і выявілі і дзеля таго, што справа аховы меншасьцяў, як гаворана вышэй, паказала ліхі бок, дык канадзкі дэлегат Дандуран і нямецкі мін. Штрэзэман парушылі справу нац. меншасьцяў на апошнім сакавіковым сабраньні Лігі Нацыяў. Дандуран падаў праект урэгуляваньня бегу жалабаў нац. меншасьцяў на ўрады дзяржаўнай большасьці, а Штрэзэман выступіў з прапазыкаю, каб Ліга Нацыяў запраўды ўзялася за аховы правоў нац. меншасьцяў.

Усё гэта вельмі не падабалася тым дзяржавам, якія маюць шмат нац. меншасьцяў, а дзеля гэтага прадстаўнікі такіх дзяржараў выступілі проці Дандурана і Штрэзэмана. Ліга Нацыяў ня ведала што зрабіць — які знайсьці выхад?

Дапамог гэтаму прадстаўнік Японіі, які падаў рэзалюцыю аб тым, каб сабраньне Лігі Нацыяў даручыла яму апрацаваць новы праект вырашэньня справы нац. меншасьцяў. Ведама, Ліга Нацыяў хапілася за гэта і справу адлажылі да новага сабраньня, якое адбудзецца цераз тры месяцы.

Усё гэта вельмі парадавала польскія газэты, якія пачалі трубіць аб тым, што быццам палякі праз гэта нешта здабылі. Аднак-жа калі лёгічна разважыць справу, дык, ані Польшча, ані іншая ёй падобная дзяржава абсалютна нічога ня выігралі.

Дандуран і Штрэзэман ставячы справу нац. меншасьцяў на парадак дня сабраньня Лігі Нацыяў даказвалі, што нацыяналныя меншасьці могуць прычыніцца да таго, што паўстаньне вайна... І праўда, ненармальнае палажэньне нац. меншасьцяў заўсёды будзе выклікаць, як і выклікае, нелады ў тых дзяржавах, дзе ёсьць меншасьці...

Вось чаму і нікчэмнаю зьяўляецца тая радасьць, якую выявіла польскае грамадзянства праз сваю прэсу. Гаварыць аб нейкіх здабытках, тагды, калі нічога не здабыта, ня зусім пахвальна.

Выказваючы наш пагляд на справу нац. меншасьцяў у Лізе Нацыяў, можам адзначыць, што ніякіх надзеяў мы на нешта карыснае ня маем. Але-ж, дзеля таго, што гэтая справа стала міжнароднаю, яе праявы выклікаюць у нас пэўную цікавасьць. Задача наша — паглыбляць, пашыраць і падносіць справу, што і ёсьць пачаткавым пунктам нашага імкненьня і нашай працы ў цяжкой сучаснасьці на шляху да зьдзейсьненьня нашых ідэалаў і здабыцьця таго, што нам належыцца, як народу. Вось чаму і трэба падаваць свой голас там, дзе ён можа быць, хоць не заўсёды уважаны, але ўсё-ж такі чутны!

З жыцьця Польшчы.

У Сойме.

Адбываюцца яшчэ ўсё паседжаньні Сойму. Сойм закончыў разгляд бюджэту і некалькі драбнейшых справаў. Цяпер мае разглядзець сэнацкія папраўкі ў бюджэце, ды 27 г. сакавіка, быццам, сэсія Сойму мае быць зачынена.

Канстутыцыйная Камісія разглядае праекты направы канстытуцыі, якіх ёсьць два — адзін паданы ўрадавым клюбам, а другі — лявіцай. Пасьля вялікодных сьвят мае быць, нібы, склікана спэцыяльная сэсыя Сойму для працы над направай канстытуцыі.

У Сэнаце.

Сэнат разглядаў бюджэт, у якім адкінуў соймавыя папраўкі ў бюджэт, прыймаючы яго гэтак як падаў урад. Пасьля гэтага бюджэт вернецца ў Сойм, які мае права адкінуць папраўкі Сэнату.

Адстаўка мін. Скарбу.

Міністар Скарбу Чэховіч падаўся ў адстаўку. Прычынай адстаўкі зьяўляецца тое, што апазыцыя ў Сойме падала прапазыку, якой дамагалася аддаць мін. Чэховіча пад суд за тое, што ён выдаваў грошы ня згодна з бюджэтам. А цераз гэта выдана 500 мільёнаў злотых ня туды куды сьледуе. Свае дзействы мін. Чэховіч тлумачыў тым, што быццам ён быў змушаны на гэта тымі абставінамі ў якіх працаваў.

На месца Чэховіча назначаны кіраўніком міністэрства скарбу п. Гродынскі, які адразу паставіў справу па іншаму: міністэрскія запатрэбаваньні грошай на выдаткі непрадбачаныя бюджэтам, новы міністар станоўка адкінуў.

Новая пазычка.

Польскі ўрад мае жаданьне пазычыць 100 мільёнаў злотых у сваіх грамадзян. Аб гэтым паданы праект Сойму. Бюджэтовая Камісія разгледзела гэты праект і зацьвярдзіла.

Сьвяткаваньне імянін марш. Пілсудскага.

19 сакавіка ў дзень сьв. Язэпа, урадавыя колы і арганізацыі блізкія да ўраду ўрачыста сьвяткавалі імяніны марш. Пілсудскага. Прыхільныя да мар. Пілсудскага газэты вельмі шырока пісалі аб марш. Пілсудскім, але-ж сярод грамадзянства сьвяткаваньне гэтае і ўвесь шум, паднягы газэтамі, ня ўзбудзілі ніякага асаблівага зацікаўленьня.

Беларусы ў Сойме.

— Беларускі Пасольскі Клюб упаўнамочыў пасла Карузу злажыць адпаведную заяву ў справе перагляду польскай канстытуцыі — асноўных законаў дзяржавы.

Выступіўшы 1 г. сакавіка пас. Каруза сказаў, што Беларускі Пасольскі Клюб будзе падтрымліваць усе прапазыкі, ня шкодныя беларускім народным масам, маючы на мэце абарону прынцыпаў дэмократызму.

— Беларускі Пасольскі Клюб з ініцыятывы пас. Стэповіча падаў у Сойме інтэрпэляцыю да мін. асьветы з дамаганьнем кары для вучыцеля Здорскага, які зьдзекуецца над вучнямі ў Клюшчанах, сьвянцянскага пав. У інтэрпэляцыі прыточана некалькі прыкладаў вінавацячых вучыцеля.

Кароткія весткі.

— Амэрыканцы любяць птушыныя сьпевы. На караблі „Дэйчлянд“ павязлі ў Амэрыку з Нямеччыны 28 тысяч канарэяк.

— Артыст прыхаўшы з Харбіна гавора, што ў Кітайшчыне, у багатых людзей, абед бывае часам з 64 патраваў. Сярод гэтых патраваў ёсьць марскія чарвякі і яйка, пралежаўшыя ў зямлі 4 гады.

— У Лёндыне — сталіцы Англіі — налічваецца цяпер 8 мільёнаў жыхарства. Калі-б збудаваць Лёндын на нашых землях, дык трэ' было-б згуртаваць людзей з чатырох губэрніяў.

— У Нью-Ёрке — Амэрыка — ёсьць такія вялікія дамы, што ў адным з іх зьмяшчаецца 8 тысяч чалавек. Калі-б пабудаваць гэтакі дом у нас на Беларусі ў павятовым месьце, — напрыклад у Пружане, — дык можна было-б зьмясьціць у адным доме ўсіх жыхараў гэтага места.

— Рымскі папа стаўшы сьвецкім князем выпускае свае грошы. Праўда, гэтыя грошы будуць выдавацца толькі на памятку адведзінаў Рыму.

— Як паказваюць статыстычныя дадзеныя, дык у Францыі лічба жыхарства зьмяншаецца. За 1928 год там 70 тысяч чалавек умёрла больш як нарадзілася.

НАВІНЫ.

Прыгавор над Грамадаўцамі. 16 гэтага сакавіка Апэляцыйны Суд у Вільні, пасьля дватыднёвага разгляду справы Грамады, выдаў прыгавор. Гэтым прыгаворам асуджаны: б. паслы Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі, Мятла, Валошын, юрысконсульт Грамады Акінчыц і сэкрэтар Бурсэвіч на 6 гадоў цяжкога вастрогу кожны.

На тры гады вастрогу асуджаны: Кузьміч, Клаўдыя Гоцько, Шушкевіч, Колпак, Кот, Шкодзіч, Янкоўскі, Харкевіч, Патоцкі, Гелда, Саванец, Сіняк, Каліна-Каліноўскі. Асуджаныя з гэтай групы, калі пажадаюць падаваць жалабу вышэй, дык могуць звольніцца, да часу новага разгляду справы, за 300 злотых залогу.

На два гады асуджаны: Якімовіч, Паддубік, Ефімовіч, Шацько, Марчык, Нікіфароўскі, Лабунька, Даніловіч, Антановіч, Салыга.

Звольнены зусім: Баліцкі, Драгун, Патапчук, Шчыглінскі, Зданюк, Беламызы, Якубчык.

Паміма апеляцыйнай жалабы пракурора на Астроўскага, Луцкевіча, Шнаркевіча, Сакалоўскага і Шавеля Апэл. Суд іх апраўдаў.

У адносінах да ўсіх асуджаных залічана 14 месяцаў папярэдняй адседкі.

Асуджаным на 2 г. вастрогу залічана ўся папярэдняя адседка, дык яны хутка будуць звольнены. Гэта не адносіцца толькі да Марчыка, якому залічана толькі 1 год.

Ёсьць чуткі, быццам, як абарона таксама і адвакатура нездаволена гэтым прыгаворам, а дзеля гэтага маюць на думцы падаць касацыйную жалабу.

Падзеі ў Віленскай Бел. Гімназіі. 27 лютага г. г. у Віленскай Беларускай Гімназіі адбыліся паважныя падзеі. Справа ў тым, што вучні ніжэйшых пяці клясаў паднялі маніфэстацыю. У часе гэтай маніфэстацыі, як падае „Kurjer Wil.", быццам, вучні крычалі: „Далоў фашыстаўскі ўрад" Далоў здрайцы Астроўскі, Луцкевіч, Коўш і К°".

На гэтае незадаваленьне вучняў сваімі вучыцелямі апошнія жорстка зарэагавалі: яны паклікалі паліцыю, якая затрымала 40 вучняў малодшых класаў (12—16 гадоў), а тым часам сабраўшыся на пасяджаньне пэдагагічная рада (вучыцялі) пастанавіла выдаліць з Гімназіі заарыштаваных вучняў. Заарыштаваных вучняў паліцыя адправіла да бацькоў. Яны пазбаўлены права на далейшае вучэньне.

Пасол Стагановіч са сьпіска „Змаганьне" зрокся пасольскага мандату. Сваё зрачэньне Стагановіч матываваў тым, што быццам, соймавая праца забірае ў яго шмат часу, дык ён ня можа дагледзець сваей гаспадаркі, якая ад гэтага многа траціць і марнее. Разумеецца, што—гэтаму ніхто ня верыць. Гэтакае тлумачэньне—проста, дзіўнае!

„Шлях Моладзі". Вышаў ужо з друку першы нумар часопісі „Шлях Моладзі", выдаванай групай беларускай моладзі. Часопісь мае 16 старонак друку, прыгожага і цікавага зьместу. Адрэс часопісі— Вільня, Людвісарская 1—23. Цана аднаго нумару 35 гр., падпіска на год 4 зл. Часопісь мае выходзіць раз на месяц. Кожны малады Беларус павінен чытаць сваю часопісь, бо гэта шмат-чаму добраму навучыць яго і дасьць запраўды прыемныя часіны ў жыцьці.

Добрыя зьявы. Самаўрады ў некаторых валасьцях асыгноўваюць грошы і купляюць беларускія кніжкі для валасных бібліятэкаў. Гэта—вельмі добрыя зьявы ў нашым жыцьці, дык іх і трэба прывітаць. Тыя радныя, якія яшчэ не патурбаваліся аб гэтым—няхай возьмуць вышэй паданыя зьявы за прыклад для сябе.

Новае выдавецтва. Зацьверджана з правам дзейнасьці на ўсю Заходнюю Беларусь беларускае „Каталіцкае Выдавецкае Таварыства".

Вячэрнія курсы на вёсцы. Пры беларускай пачаткавай школе ў в. Рудаўцы, Слонімскага павету адчынены вячэрнія курсы навучэньня для ўзрослых. Курсы ахвярна вядзе вучыцелька гэтай школы С. Таўлай.

Беларускі спэктакль-вечарына. Беларускі Студэнскі Саюз 17 г. сакавіка у памешканьні Гандлёва-прамысловага Клюбу наладзіў спэктакль-вечарыну.

Адыграна была драма Бэна „Нажыўся" і камэдыйка Бажэнова „Шустрая Бабулька". Выканаўцы гэтых п'есаў гр-кі Залкінд, Чатырчанка, Быхаўцова, Ліванава, гр-не Васіленя, Калоша, Чайкоў, Хвораст і Міхалевіч, са сваімі ролямі справіліся вельмі ўдачна, даючы глядзельнікам шмат прыемнасьці і здаваленьня.

Вельмі цікава былі інсцэнізаваны: песьня „Гэй ты, Нёман рака" і верш „Над Нёмнам". Удачную інсцэнізоўку апрацаваў гр. Васіленя.

На заканчэньне, сьпявачкі: Зубовіч і Шырма парадавалі прысутных прыгожым сьпевам,

Прыгавор у справе 28 вінавачаных. 18 г. сакавіка акружны суд у Вільні разгледзеўшы справу 28 Беларусаў вінавачаных у прыналежнасьці да камуністых выдаў прыгавор. Гэтым прыгаворам: Ярковец, Баз. Шарабайка, Ал. Гайгель асуджаны на 4 г. вастрогу кожны, а Жукоўскі—на 2 г.

24 вінавачаных апраўдана, якія пасьля трынаццаці-месячнага „марынаваньня" ў вастрозе на Лукішках пашлі нявіннымі дамоў.

Промоцыя на д-ра медыцыны. У суботу 23 г. сакавіка, адбудзецца промоцыя на доктара ўсіх лякарскіх навук гр. Адама Пятроўскага. Як відзім, дык лічба беларускай інтэлігенцыі з вышэйшай асьветай павялічваецца.

— **Сход Гуртка.** У нядзелю 24-га сакавіка а гадзіне 2, у памешканьні Цэнтр. Ураду адбудзецца сход Віленскага Гуртка Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, на Завальнай 7 пры кнігарні „Пагоня".

На украінскіх землях.

Падзеі ў Жабчы.

У вёсцы Жабча, Луцкага пав. здарыліся падзеі, якія зацікавілі ўвесь сьвет. Ад нейкага часу там вядзецца барацьба між уніятамі і праваслаўнымі. Справа ў тым, што некалькі сямействаў прыняўшы унію захапілі праваслаўную царкву. Праваслаўныя сталі працівіцца гэтаму, дык польскія ўлады апячаталі царкву да вырашэньня спрэчкі.

Пасьля нейкага часу праваслаўныя даведаліся, што з царквы — нейкім няведамым спосабам—загінулі некаторыя рэчы. Тады праваслаўныя ўвайшлі ў царкву са сьвяшчэньнікам і пачалі адпраўляць набажэнства, а калі ўлады зажадалі, каб малельнікі выйшлі, дык яны не паслухаліся.

Каля 100 чалавек праваслаўных парахвіян — сярод, якіх былі жанчыны і дзеці—запёртыя ў царкве прабылі там 8 дзён. Увесь гэты час адпраўлялася набажэнства. Калі-ж былі адчынены дзьверы, дык некаторыя з малельнікаў былі ўжо самлеўшы.

Улады арыштавалі сьвяшчэньніка і некалькі чалавек, якіх прызналі пачынальнікамі гэтых падзеяў.

У абароне пацярпеўшых стаў Украінскі Пасольскі Клюб. Тут характэрна тое, што праваслаўных баранілі паслы уніяты. Бачыце, яны між уніяй маюць нейкую розьніцу. Быццам, тая унія, якая праводзіцца польскім духавенствам горшая, а тая, якая ў Галіцыі, дык добрая... Гэта дзіўна дзеля таго, што абедзьве уніі выплываюць з аднэй крыніцы—з Рыму.

Украінская мова ў школах на Валыні.

Кракоўская газ. „Ilustrowany Kurjer Codzienny" зьмясьціла вестку аб тым, што ў польскіх сярэдніх школах на Валыні ўводзіцца навучаньне украінскае мовы. Гэта робіцца дзеля таго, каб падгатовіць інтэлігенцыю да зразуменьня патрэбаў і жыцьця украінскага народу. Навучаньне ўводзіцца з 2-ое клясы. Аб гэтым школьныя ўлады выдалі ўжо распараджэньне. Калі гэтак дык доўга прыдзецца чакаць украінцам зразуменьня іх патрэбаў і жыцьця „miarodajnymi" дзейнікамі, бо пакуль зьявіцца інтэлігенцыя ўзгадаваная на прынцыпе гэтага распараджэньня, дык уцячэ шмат вады.

Але-ж ці ня горш нам!.. Бо мы, Беларусы і гэтага ня маем, ня маем на'т і гэтакага распараджэньня!..

Падзеі ў ва Львове.

Тры асобы — між імі, быццам, адна жанчына напалі ўва Львове на пашталь-ёна, жадаючы адабраць у яго 4 тысячы злотых. Паштальён падняў трывогу: набегла паліцыя. Нападаўшыя пачалі ўцякаць, а паліцыя стала страляць у іх. Адзін з нападаўшых нейкі Любовіч забіты, другога паліцыя паймала жыўцом, а жанчына ўцякла.

На магіле забітага Любовіча — ён аказаўся украінцам — сабраўся натоўп, але-ж паліцыя разагнала, а пры гэтым не абышлося без арыштаў.

У выніку сьледзтва выявілася, быццам, нападаўшыя належалі да украінскай ваеннай арганізацыі. У сувязі з гэтым арыштавана некалькі украінцаў западозраных у прыналежнасьці да тэй арганізацыі.

Адна істота.

(З прычыны выхаду часопісі „Sprawy Narodowościowe").

Пад гэтакім назовам выходзіць польская часопісь у Варшаве, дзе ёсьць цэлая арганізацыя, якая на правінцыі мае некалькі аддзелаў. Адзін з гэтакіх аддзелаў ёсьць і ў Вільні. Увесь збор супрацоўнікаў тэй часопісі складаецца амаль што з самых палякаў: ад іншых народаў ёсьць толькі некалькі чалавек тыпу спадара Янкі Станкевіча, якія супрацоўнічаюць у тэй часопісі і такім парадкам памагаюць „ліць ваду на польскі млын". Прадстаўнікі паважных народных арганізацыяў, як беларускіх так і іншых нац. меншасьцяў рашуча адмовіліся мець сувязь з арганізацыяй „Spraw Nar.," а гэта гавора само за сябе, сьведчачы аб вартасьці для нац. меншасьцяў, як часопісі так і тых спадароў, якія, ня будучы палякамі, робяць польскую справу.

Самыя паны з пад „Spraw Narodowościowych" выдаюць сябе за нейкіх лібералаў, безстаронна і навукова, ды на'т і прыхільна, асьвятляючых нацыянальныя пытаньні як у Польшчы так і за яе межамі.

Вось як гавораць яны самыя ў 1 нумары часопісі за 1927 г.

„Усякія палітычныя пытаньні і тая (справа нац. мен. Рэд.) найістотнейшая унутраняя праблема сучаснай Эўропы можа знайсьці справядлівае вырашэньне толькі ў адным выпадку, калі падыходзіць да яе будзем, ня толькі з ўласнай палітычнай чуласьцю, але-ж перад усім з праўдзівай знаёмасьцю сутнасьці пытаньня, ці запутаннасьці пытаньняў, каторым думаем прынясьці нейкае вырашэньне." А далей гаворыцца, што іх арганізацыя:

„Выступае з цеснага кола сваіх сяброў, каб перад апініяй краю рачова, дакладна, інфармацыйна, выстаўляюць галоўныя пытаньні сучаснага нацыянальнага руху ў Польшчы і асьвячаць іх, па магчымасьці, выключна навукова.

„Хочам даць польскай апініі— безстаронны матэрыял"... Гэтак гавораць кіраўнікі часопісі.

Аднак-жа ня гэтак асьвятляюць яны справу як гавораць. Ужо з першых сваіх крокаў „Sprawy Narodowościowe" тэндэнцыйна, фальшыва і аднабока асьвячалі пытаньні нац. меншасьцяў. Перад усім трэба адзначыць, што ведаючы вартасьць і сутнасьць палянафільскага фронту Беларусаў у Польшчы „Sprawy Narodowościowe" заявы розных нікчэмных, ня маючых апоры ў народзе, газэцінаў, як „Беларускае Слова" і „Беларускі Дзень" трактавалі як запраўдны голас часткі Беларускага Народу. Гэтым самым, яны стараліся ствараці ў вачох сваіх чытачоў,—не азнаёмленых з сутнасьцю справы з іншых крыніцаў,—пагляд, што Беларусы давольныя сучасным станам рэчаў, а тыя, якія выказваюць нездаваленьне, дык падлягаюць рэпрэсіям, бо выказваюць варожыя думкі для польскай дзяржавы і супярэчныя жаданьням Беларусаў.

Гэтая лінія праводзіцца часопісьсю „Sprawe Narodowościowe" і да гэтага часу. Кожная заява, кожнае парушэньне спадара ці г. зв. беларускай санацыі старанна зьмяшчаецца як найістотнейшая рэч, а праца і праявы беларускага нацыянальнага руху падаюцца або як нікчэмныя, або як шкодныя.

Дык і зусім зразумела, што „Sprawy Narodowościowe" кіруючыся гэтакай тэндэнцыяй варожа настройваюць адзін народ проці другога. Начытаўшыся „Spraw Narodowościowych" які-небудзь галілеюш, прыехаўшы на нашыя землі для ўрадаваньня, адразу, без ніякай сутычкі з народам, глядзіць на Беларусаў варожа і адразу вышуквае спосаб і магчымасьць каб чым-колечы помсьціцца.

Такая пастаноўка справы зьяўляецца яшчэ адным доказам, што сярод польскага грамадзянства пануе палянізатарская тэндэнцыя, ня толькі сярод яго шавіністычнай часткі, але-ж і тых колаў, якія выстаўляюць сябе дэмакратычнымі.

Адхіляючыся ад гэтага пытаньня і гледзячы на сьвет шырэй можна заўважыць і шмат іншых дзейнікаў, як нацыянальных, так і рэлігійных ды іншых, каторыя пашыраюць сваю „ідэю" не ў глыбіню сваіх масаў, а ў шырыню агулу. Кожная нацыя і рэлігія турбуецца аб тым, каб як-мага, больш прыдбаць сабе сяброў, не разьбіраючыся ў іх якасьці. Замест таго, каб ужо сабраную масу вясьці да істотнай мэты, яны стараюцца пакінуць гэта ў цень, ды рознымі спосабамі баламуцяць, цісн уць і ўцягваць новых людзей да сябе. А пры гэтым здараюцца непаразуменьні, змаганьне, спрэчкі, часта бойкі і г.д.

Нам здаецца, што кожная нацыя, кожная рэлігія павінна імкнуцца да таго, каб прыналежных ёй сяброў зрабіць найбольш адпаведнымі і вартымі назову. І калі яны гэта паставяць дасканальна, дык без ніякага змаганьня, захопу і баламуцтва будуць да іх далучацца іншыя.

У гэтым вось і ёсьць тая істота, якую мы мелі на ўвазе, даючы назоў гэтаму артыкулу.

Апошнія навіны.

— 20 г. сакавіка закончыў жыцьцё францускі маршалак Фош. Ён ведамы тым, што ў часе вайны з немцамі быў верхаводам усіх саюзных арміяў: пад яго камандаю саюзьнікі перамаглі немцаў.

Маршалак Фош умёр ужо старым, бо меў 81 год жыцьця.

— За месяц люты ў Польшчу прывезена больш тавараў і ўсякіх рэчаў, як вывезена на 97 тысяч злотых. Гэтыя 97 тысяч злотых трэ' будзе пакрыць або золатам, або добрымі заграцічнымі грашыма. Калі-б гэтая зьява праявілася ў адным месяцы, дык было-б нічога... Але-ж дзеля таго, што гэта паўтараецца кожны месяц на працягу двох гадоў, дык можа выклікаць некарысныя зьявы ў гаспадарчым жыцьці Польшчы.

Цікавыя дробязі

Заместа да шлюбу на магільнік.

У тыя марозы, якія вось толькі што нядаўна кончыліся, парачка маладых ехала з вёскі ў Петракоў да шлюбу. Ужо было недалёка да места, калі малады нешта запытаўся ў маладой, але-ж маладая прамаўчала. Малады падумаў, што ёй можа, якая нядобрая фантазія ўдарыла ў галаву... ажно не — жорсткі мароз выгнаў з маладога цела душу, пакінуўшы скасьцянелы труп.

Паднялася трывога сярод вясельнікаў, пробавалі на'т і ратаваць, толькі-ж у рэзультаце прышлося адвязьці маладую на магільнік для вечнага супакою... Ах, які подлы мароз!... Дый, як-жа іначай?!

Вось і яшчэ прыклад!

— Была такая Розачка. Расла, цьвіла і красавалася. Нашла сабе ўдалога малойчыка ды рыхтавалася также да... шлюбу. Але-ж дзед мароз падкраўшыся адмарозіў ёй носік. А бяз носіка... што яна варта?! Падумайце... Розачка па сваёй добрай воле адправілася також на магільнік. Яна сама сабе адабрала жыцьцё.

Шкада... але-ж ня думайце, што шкада Розачкаў, якія ўзімку завялі?—Не!

Шкада тых малойчыкаў, якія асталіся цяпер сіроткамі. Розачкам што?—Спакойненька сьпяць, а малойчыкам жыць трэба. А жыцьцё, то-ж штука паважная! Абыяк жыць—трудна і сумна!...

Людзі—чудакі.

У Вене прафэсар Пірке заснаваў такую інстытуцыю, каб ратаваць людзей ад самабойства. І як пішуць газэты, дык яму гэта вельмі ўдавалася. Пірке меў многа чэсьці і пашаны аж раптам... Сам Пірке ды яго жонка адмовіліся ад жыцьця, ды з дапамогай самабойства адправіліся разам на той сьвет. Чаму?... На тое-ж і чудакі, каб зрабіць нешта нязвычайнае!...

Або вось... міс Сьміт... Вышла замуж, але-ж ня ўжылася... Пакінула мужа ды прыстала да іншага чалавека і зажыла на-слова... Мела двое дзяцей, з якіх сынок і цяпер ёсьць... Але-ж і тут міс Сьміт здрадзіла слову!... А тагды?—Тагды надзела мужчынскую вопратку і стала палкоўнікам Баркерам. Пасьля гэтага—два разы жанілася... Была кіраўніком палітычнае групы ды за гэта папала ў вастрог. А ў вастрозе ўсё выкрылася... І такім парадкам адным чудаком стала больш!...

А вось і яшчэ да камплекту!...

— Міс Брук у Цанцінаці ў Амэрыцы будучы старшынёю Клюбу, гавора, што найлепш выходзіць замуж за ўдаўца. Сваю тэорыю яна абасноўвае на тым, што ўдавец ужо практычны чалавек, а дзеля гэтага—будзе добрым мужам, бо зможа добра прыслужыцца жонцы. Ці-ж не цікава?

ВЕСТКІ З КРАЮ.

Якія-ж гэта парадкі?

(Лыскава, Ваўкавыскага пав.)

Аднаму селяніну местачковы жыд, купляючы карову астаўся вінен нешта 34 злоты грошай. Жыд гэта багаты, але-ж аддаць грошай не хацеў, дык селянін падаў у суд. Гэта было вясною леташняга года. На суд жыд не зьявіўся; суд прысудзіў ад жыда на карысьць селяніна і доўг і судовыя кошты. Чаго-ж яшчэ лепшага жадаць? Разумеецца, што апэляцыі жыд не падаў, а калі прайшоў тэрмін на гэта і асуд умацаваўся, дык селянін атрымаў ад судзьдзі выканаўчы ліст і перадаў яго войту.

Месяц за месяцам праходзіў час, мінуў 1928 г., вось ужо два месяцы прайшло новага года, а войт ніяк ня можа спагнаць ад жыда належнасьці па выканаўчаму лісту. І калі селянін пачаў прасіць войта, каб ён як-небудзь хутчэй вырашыў справу, дык войт параіў селяніну зьвярнуцца з выканаўчым лістом да судовага каморніка. Каморнік жыве ў горадзе Ваўкавыску за 36 вёрст ад м-ка Лыскава, дык, на праезд і іншыя выдаткі зьвязаныя з выкананьнем засуду, запатрэбаваў 50 злотых залогу. Залог, гэты,—кажа каморнік, — будзе зьвернены, а выдаткі разам з належнасьцю будуць спагнаны з жыда. Але-ж дзе узяць гэтыя 50 злотых?

„Якія-ж гэта парадкі? — гавора селянін. Прысудзіць прысудзілі, а выканаць ня могуць!“ І праўда, толькі таму, што селянін бедны, павінна загінуць яго грошы ў багатага жыда, які ня хоча аддаць даўгу.

А вось і другое здарэньне!

Адзін селянін астаўся ў Расеі, дык яго маемасьцю карыстаўся далёкі сваяк. Але-ж нашоўся бліжэйшы. Справа пашла ў суд, а суд прыхіліўся на бок бліжэйшага сваяка. Толькі-ж справа пашла тым самым колам, як і ў папярэднім здарэньні. Прысуду гэтага войт ня мог выканаць, а наняць каморніка няма за што. Як відзім, дык справа з выкананьнем асудаў, знаходзіцца тут у нас у нейкім зачараваным коле. Якія-ж гэта парадкі? **Тутэйшы.**

Маленькая показка.

Прыгожы фронт.

Аб тым, што жанчыны маюць чар для мужчын, бадай што кожны чалавек ведае. Але-ж ведаючы гэта ніхто не выкарыстоўваў яго для агульнага дабра. Першыя крокі ў тым кірунку зрабілі Сав. Расея і Францыя: яны ўвялі воінскі абавязак ня толькі для мужчын, але-ж таксама і для жанчын. Бараніць айчыну павінна ўся нацыя — гэтак гавораць уставы аб воінскай павіннасьці ў вышэй названых дзяржавах!...

Аднак-жа, ня трэба думаць, што там забяруць жанчын і дадуць ім ружжа ды паставяць на фронт. Не!... Справа вось у чым!

Ваенныя спэцыялістыя прызнаюць, што мала тэхнічных прыладаў для таго, каб пабіць праціўніка. Акрамя прыладаў, трэба яшчэ, каб у салдата быў гэройскі дух. Вось гэтага, часам недастаючага салдатам гэройскага духу, і павінны будуць дадаваць жанчыны.

Мы ведаем, што ў сярэднявечныя часы ў вышэйшых колах тагочаснага грамадзянства, былі рыцары. Рыцарства гэтае выяўлялася тым, што мужчына, ня толькі нязвычайна ветліва абходзіўся з жанчынаю, але-ж і быў паслушны ёй ды безапрэчна, на'т з гэройствам, выконваў усе яе капрысныя загады: кідаўся ў вагонь, у ваду і біўся на дуэлі... Гэта, можа найвыразьней выяўлялася ў вышэйшых клясах, аднак-жа праходзіла, як кажуць, чырвонаю ніткаю, і праз усё грамадзянства. І калі цяпер, рыцарства сярэднявечча зьнікла, дык гэта ня знача, што яно загінула зусім. Рыцарства ёсьць і ў сучаснасьці, толькі ў іншых, адменных ад сярэднявечча, формах яно праяўляецца. Усё гэтае рыцарства мае крыніцы натхненьня ад жаночага чару. Кожны з нас мужчын, калі прааналізуе сябе самога, дык пераканаецца ў праўдзівасьці маіх вывадаў. А знача — жанчыны на вайне сваею прысутнасьцю пасярод мужчын будуць даваць апошнім— воінскі запал, бадзёрасаць, адвагу і г. д.

Мужчыны будуць нясьці страявую частку службы, а жанчыны—гаспадарча-адміністрацыйную. Так што бадай у кожнага салдата будзе на пазыцыі, як кажуць папанску — дама сэрца. А дзеля таго, што нестраявыя заўсёды маюць натхненьне баявое — у даным выпадку гэтая чэсьць прыпадзе дамам сэрца, — дык ясна, што мужчына ні перад чым ня спыніцца, калі яго дама сэрца зажадае, каб ён пашоў адважна наперад і зваяваў іх ворага, які не дае ім спакойна жыць. І калі салдат, ідучы ў наступленьне, будзе ведаць, што яго чакае любка, дык ён панатужыцца, каб хутчэй заўладаць пазіцыямі праціўніка ды, каб хутчэй, увідзець яе. Гэткае вось заданьне, як мне здаецца, будуць выконваць жанчыны на вайне.

Але-ж гэта, так сказаць, толькі першая частка заданьня!

Дык пяройдзем зараз да другое!

У аблічы сьмерці, а на вайне гэтак ёсьць, людзі вельмі скора зьбліжаюцца і давераюцца ўзаемна. Дык і тут жанчыны на вайне адыграюць значную ролю.

Згодна статыстычных дадзеных, у часе вайны вельмі мала родзіцца маладых грамадзян дзяржавы... Іначай і быць ня можа, калі адна палавіна роду чалавечага астаецца без другое. Але-ж, калі ў войску будуць і жанчыны, дык і гэта будзе часткава запоўнена. Кажу часткава, бо ўсё-ж такі ў войску размнажэньне чалавечага роду трошкі ня гэтак спрытна пойдзе як у цывільным стане. Ну, але-ж як-ні-як, усё-ж такі частка тэй убылі чалавецтва, якую прыносіць вайна, з-за таго, што разлучае дзьве паловы чалавечай асобы, будзе адхілена.

Дык вось які прыгожы фронт, можа стварыць прыгожая палова чалавечага роду на вайне! Ясна, што і на палітычна-грамадзкім фронце, жанчына можа адыграць прыгожую ролю.

У нас, Беларусаў выкарыстаньне жаночага чару запачаткаваў спадар Янка Станкевіч. Ужо ў часе выбараў у Сойм і Сэнат, ён выставіў жанчын кандыдаткамі. Відаць, што спадар меў на мэце захапіць гэтым выбаршчыкаў.

Пасьля выбараў спадар увёў жанчын у свой гэтак званы „спадарскі зьвяз“, праўда, у абодвых выпадках без пажаданых вынікаў. На выбарах праваліўся, а „зьвяз“ так і ня вяжацца. На гэта ёсьць паважная прычына.

Неяк мінуўшаю вясною, я спаткаў знаёмага чалавека і калі запытаўся ў яго, дзе ён быў, дык пачуў на адказ — быў на сабраньні „спадаровага зьвязу“. Ого,— кажу, — пэўна было весела засядаць разам з жанчынамі. — Не, — адказвае, — ні весела, а наадварот, неяк сумна.

Тут я ўсё зразумеў: ён чалавек малады, а „зьвяз“ ашчасьлівілі сваей увагай пажылыя жанчыны.

Цяпер вось ёсьць чуткі, рыхтуецца заснаваньне выключна жаноцкага саюзу. Каму трапіла ў галаву такая прыгожая думка?— я на'т добра яшчэ і ня ведаю... Думаецца, што ініцыятарам заснаваньня жаноцкага саюзу зьяўляецца кавалер гадоў каля 35. Свае дагадкі я будую на тым, што на арганізацыйны сход маюць быць запрошаны, ня толькі мамашы як у „спадароў зьвяз“, але-ж і дзяўчынкі-галубанькі. Пры гэткай пастаноўцы справы — пасьпех забясьпечаны.

Толькі вось у чым перашкода! Здаецца, нехта рыхтуецца заснаваць і другі жаноцкі саюз. Ці не спадар дадумаўся да гэтага!?

Але-ж нічога... Назоў саюзу сябе пакажа. Калі будзе заснаваны саюз, таварыства ці нешта ў гэтым родзе, дык гэта будзе — разгадка першае дагадкі. А калі заснуецца зьвяз ці нешта такое, што ня годзіцца з лёгікай, дык гэта будзе ведама, што ініцыятытыва вышла са спадаровай мазгоўкі.

Аб мэтах і заданьнях саюзу пагавару іншым разам. Цяпер-жа толькі адзначу, што арганізацыя жанчын адыграе значную ролю. Гэтая роля праявіцца ўва ўсім грамадзкім жыцьці, бо калі людзі могуць стаяць цэлымі гадзінамі, чакаючы спатканьня з дзяўчынкаю, калі зракаюцца каралеўскай пасады абы не разлучацца з жонкаю, дык хто-ж пойдзе наперакор жанчынам, калі яны прадыктуюць свае жаданьні ў грамадзкай працы.

Заснаваньне жаноцкага саюзу азначае, што мы будзем мець жаночую дыктатуру? А гэта мо' й добра будзе?!

Яснагор.

Беларускім карыстаюца іншыя.

У Парыжы расейскія артысты, між іншымі, паставілі на сцэне Расейскага тэатру оперу „Снегурочка“. Для гэтай оперы выкарыстаны шмат якія беларускія народныя сьвяточн. звычаі і абрады.

Вельмі шкада, што мы ня можам выкарыстаць самыя таго, што маем. Шкада, што нашым дабром здабываюць сабе багацьце і славу іншыя, а ня мы!

Опера прайшла з вялікім пасьпехам і выклікала агульнае зацікаўленьне. А гэта знача — што і мы маем шмат-чаго такога з чым можна зьявіцца перад людзьмі шырокага сьвету.

Гаспадарскі аддзел

З кнігі аграномa Люста

3. Чаму пасевы збожа на палёх трэба чарадаваць ня толькі з пасевамі траваў, але і з пасевамі іншых расьлін.

Вялікая карысьць ад рожнаякасьці расьлін у севазвароце атрымліваецца толькі тады, калі парадак чарадаваньня іх на палёх правідловы, калі кожная расьліна пападае іменна на тое месца ў севазвароце, якое для яе найбольш падходзіць.

За расьлінамі, каторыя бяруць з грунту шмат калі, павінны ісьці расьліны, якія вымагаюць яго мала. Тыя расьліны, якія патрабуюць шмат азоту, трэба сеяць пасьля тых, каторыя грунт ім багацяць. Расьліны, што цярпяць ад дзікіх траваў, павінны ісьці за тымі, каторыя грунт ад іх ачышчаюць. Пасевы, якія вымагаюць, каб грунт быў добра апрацаваны, трэба памяшчаць за тымі расьлінамі, пасьля якіх зямля бывае рыхлая.

Словам, чарадаваньне пасеваў павінна быць такое: каб кожная расьліна ня толькі пападала на месца для яе адпаведнае, але каб яна такжа і падгатаўляла грунт для наступнай за ёю расьліны. Пры правідловым чарадаваньні пасеваў, ні адна са спажыўных для расьлін матэрыяў не прападае ў грунце дарам, усе яны ідуць на тварэньне расьлінных прадуктаў.

Дзеля ўсіх паказаных прычын ураджаі расьлін на палёх пры правідловым шматпольным севазвароце значна павышаюцца, а калі яшчэ пры гэтым умела прыспасабляюцца штучныя ўгнаеньні, дык ураджаі атрымліваюцца ўдвая і ўтрая большыя, чым пры трохпольным севазвароце. Таму, хоць плошча пад збожам пры шматпольлі часамі і памяншаецца, але хлеба ў гаспадарцы атрымліваецца значна больш, чым пры трохпольлі. Апрача таго, атрымліваецца шмат добрага корму, ад каторага павялічаецца даходнасьць жывёлагадоўлі.

Шматпольле дае яшчэ і тую карысьць, што дзякуючы рожнаякасьці ў ім расьлін, усе работы ў працягу лета падзяляюцца раўнамерна.

4. На якіх месцах у севазвароце трэба сеяць зернавое збожа, кораньплоды ды іншыя расьліны.

Зернавое збожа баіцца зьдзічэласьці грунту і вымагае, каб ён быў рыхлы, таму яго трэба сеяць на папары ці пасьля бульбы, буракоў і інш., з-пад каторых зямля выходзіць чыстая і добра разрыхленая. Пасьля бульбы і буракоў звычайна сеюць ярыну: ячмень, пшаніцу. Авёс мае больш моцнае карэньне, чым ячмень і пшаніца, таму ён зжываецца з грунтамі не асабліва добра апрацаванымі. Для яго вельмі надаюцца месцы, толькі-што вышаўшыя з-пад двух-трох гадовай канюшыны, бо такія месцы, хоць і ня вельмі рыхлыя, але чыстыя ад дзікіх траў і багатыя азотам.

Азіміну сеюць звычайна на папары, на якім грунт добра разрыхляецца і ўгнойваецца. Часамі сяляне сеюць азіміну пасьля бульбы, але гэта магчыма толькі ў тых выпадках, калі гадуецца скарасьпелы гатунак бульбы, пасьля уборкі якой астаецца яшчэ час для пасеваў азіміны. Месца пасьля бульбы для азіміны вельмі надаецца. Добрае месца для жыта — пасьля канюшыны, асабліва-ж пасьля аднагалетняй.

Бульбу звычайна сеюць па сьвежаму гною. На лёгкіх грунтах гэта добра, але на цяжкіх, глiністых грунтах бульба на сьвежым гнаі лёгка загнівае, асабліва-ж у сырыя гады, таму на такіх грунтах яе лепш садзіць пасьля ўгноенай азіміны. На гэтым месцы бульба дае вялікія ўраджаі і атрымліваецца добрай якасьці. Вельмі добра родзіцца бульба пасьля аднагалетняй канюшыны, а такжа пасьля лубіну, загаранага ў восень.

Падобныя расьціны, каторыя гадуюцца дзеля зерняці, а іменна: гарох, сачавіца, выка і інш. не адрозьніваюцца вялікім вымаганьнем да грунту і багацяць грунт азотам, таму добра іх сеяць пасьля азімага збожа, а за ім поле ізноў засяваць ярыною.

Для лёну лепшым месцам будзе разаранае канюшынішча, бо тут грунт чысты ад дзікіх траў і багаты перагноем і азотам.

5. Канюшына.

Канюшына у нас вядомая амаль усім сялянам. Канюшыну адрожніваюць трох гатункаў: чырвоную, швэцкую і белую.

Чырвоная канюшына называецца гэтак таму, што яна мае чырвоныя кветачныя галоўкі. Гэтая канюшына пераважна і сеецца на палёх. Яна дае пакосы ў працягу двух, часамі — трох гадоў.

Ураджаі чырвоная канюшына дае вялікія, па 200, 300 і нават 400 пудоў з дзесяціны за адзін пакос. Істнуюць два гатункі чырвонай канюшыны: скарасьпелая ці двух пакосная і аднапакосная. Скарасьпелая канюшына больш распаўсюджана ў нашым краю, чым аднапакосная. Аднапакосная канюшына за адзін пакос дае больш сена, чым двухпакосная, але другі пакос ад яе тым-жа летам атрымліваецца ў рэдкіх выпадках. Пад восень яна хаця і дае вельмі добрую атаву, але скармліваць яе прыходзіцца ў зялёным відзе.

Чырвоная канюшына кепска ўдаецца на вельмі сухіх пясчаных грунтах, а такжа на вельмі сырых месцах. Ня выносіць яна і прадоўжлівага затапленьня вясенняй вадой. На ўсіх другіх грунтах яна расьце добра, але лепш за ўсё яна ўдаецца на глыбокіх суглінках. Чым лепш апрацаваны грунт, тым большыя дае яна ўраджаі, таму ня трэба яе сеяць на сьвежаразараным адлогу.

Швэцкая канюшына мае рожавыя кветачныя галоўкі. Яна можа расьці на адным месцы 4—5 гадоў. Пакосы ад яе атрымліваюцца ня гэтак вялікія, як ад чырвонай канюшыны. Двух пакосаў за адно лета яна не дае. Да грунту яна лепш вымогчыва, чым чырвоная канюшына, і добра ўдаецца на сырых грунтах і асушаных балотах. Яна выносіць затапленьне вясенняю вадою. Грунт ад яе паляпшаецца гэтак-жа, як і ад чырвонай канюшыны. Яе часта сеюць на лугох. На ральлі яе сеюць звычайна як дамешку да чырвонай канюшыны, фунтаў 10—15 на дзесяціну. Калі-ж сеюць яе асобна, дык ужываюць на дзесяціну фунтаў 30.

Белая канюшына мае кветачныя галоўкі белага колеру. Яна расьце на адным месцы гадоў 8. Пакосы дае невялікія, бо яна расьце нізка, — сьцібло яе сьцелецца па зямлі, але за тое, яна выносіць утоптываньне скацінаю, чаму яе і сеюць на пасьвішчы. Добра яе сеяць і на асушаных балотах. Яе звычайна падсеваюць да чырвонай канюшыны, калі хочуць канюшынным полем карыстацца як пасьвішчам. Корм яна дае вельмі добры. Дадаюць яе да чырвонай канюшыны,— фунтаў 5, 10, 15 на дзесяціну.

(далей будзе).

Адказны Рэдактар: Ул. Гмыр. Выдавец: пас. Ф. Ярэміч. Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.